

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-50-44>

УДК 336.277

Посаднєва Оксана Михайлівна

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування,
Херсонський національний технічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8721-5124>

Березинська Марина Олександрівна

студентка,
Херсонський національний технічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-6189-0123>

Oksana Posadnieva, Maryna Berezynska

Kherson National Technical University

**ВПЛИВ ГАРАНТОВАНОГО ДЕРЖАВОЮ БОРГУ
НА ПРОГНОЗНІ ПОКАЗНИКИ
ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ****INFLUENCE OF GOVERNMENT GUARANTEED DEBT
ON THE FORECAST INDICATORS
OF THE STATE BUDGET OF UKRAINE**

Анотація. У статті досліджено вплив гарантованого державою боргу на прогностичні показники державного бюджету. Розглянуто причини виникнення гарантованого державою боргу. Розглянуто нормативні засади та умови надання державних гарантій. Проаналізовано питому вагу гарантованого державою боргу у загальних боргових зобов'язаннях держави. Досліджено динаміку гарантованого державою боргу. Проілюстровано прогностичні платежі з виконання державою зобов'язань за кредитами, наданими під державні гарантії. Здійснено оцінку впливу можливих виплат за державними гарантіями на бюджетні показники майбутніх періодів. Зроблено висновки щодо негативного впливу збільшення обсягів гарантованого державою боргу на збалансованість бюджетних показників у майбутньому. Запропоновано призупинити практику надання державних гарантій під час дії воєнного стану та контролювати діяльність суб'єктів господарювання щодо погашення раніше отриманих кредитів під державні гарантії.

Ключові слова: гарантований державою борг, державний бюджет, прогностичні показники бюджету, погашення боргу, державні гарантії, фінансові ризики.

Summary. The article examines the influence of state-guaranteed debt on the forecast indicators of the state budget. The causes of the state-guaranteed debt are considered, and the problem of its increase during destructive events in the economy is emphasized. It is emphasized that business entities – residents of countries with a low credit rating are forced to use state guarantees in order to obtain credit funds. The essence of conditional state debt is described. The regulatory principles and conditions for providing state guarantees are considered. It was emphasized that the state-guaranteed debt carries significant fiscal risks for the state budget. The specific weight of state-guaranteed debt in the state's total debt obligations is analyzed. It was concluded that the state-guaranteed debt currently represents a much smaller share in the structure of the state's credit obligations due to a significant increase in the volume of state debt. The dynamics of state-guaranteed debt is studied. Its decrease in the last one and a half years is shown. It has been proven that the risks of non-payment by business entities of their debt obligations received under state guarantees due to a decrease in the solvency of borrowers have increased. The projected payments for the state's fulfillment of obligations under loans granted under state guarantees are illustrated. An assessment of the impact of possible payments under state guarantees on the budget indicators of future periods was carried out. The list of enterprises that should make the largest payments on loans raised under state guarantees in 2024 is given. Conclusions were made regarding the negative impact of the increase in the amount of state-guaranteed debt on the balance of budget indicators in the future. It is proposed to suspend the practice of providing state guarantees during martial law and to monitor the activities of business entities regarding the repayment of previously received loans under state guarantees. It was also emphasized the need to take into account the guarantee obligations of business entities that ended up in temporarily occupied territories or lost property when planning budget expenditures.

Keywords: state-guaranteed debt, state budget, budget forecasts, debt repayment, state guarantees, fiscal risks.

Постановка проблеми. На сучасному етапі економічного розвитку нашої держави однією з основних проблем є наявність значного за обсягом державного боргу. Хронічна дефіцитність державного бюджету та військові дії на території нашої країни, які змушують залучати додаткові кредитні кошти задля забезпечення функціонування держави та підтримки її обороноздатності, призвели до зростання боргової залежності нашої країни. Однак, окрім державного боргу, в Україні збільшуються обсяги гарантованого державою боргу, який також матиме негативний вплив на бюджетну збалансованість у майбутньому. Основною причиною зростання гарантованого державою боргу є неефективність господарської діяльності суб'єктів господарювання державної форми власності та залучення ними кредитних ресурсів під державні гарантії. Країни з низьким кредитним рейтингом змушені широко використовувати державні гарантії для підтримки державних та приватних суб'єктів господарювання, що створює додаткове навантаження на державний бюджет у разі їхньої неплатоспроможності. Нажаль, у країнах з недостатньо розвиненим фінансовим ринком, до яких відноситься і Україна, значна частина зовнішніх боргових зобов'язань припадає на державний або гарантований державою борг, що створює значні фіскальні ризики для виконання державного бюджету у майбутніх періодах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній науковій літературі багато уваги приділяється проблематиці державного боргу. Його теоретичні основи висвітлені у працях таких провідних вітчизняних вчених як: Т.П. Вахненко [3], В.В. Козюк [7], І.О. Лютий [8], Л.П. Сідельникова [14], В.М. Федосов [15] та ін. Питання ж гарантованого державою боргу здебільшого досліджується у сукупності боргових зобов'язань держави, а не окремо від державного боргу. Деякі вітчизняні вчені, комплексно досліджуючи державне боргове навантаження, в тому числі здійснюють оцінку і гарантованого державою боргу. Так, Романькова О.М. розглядає проблематику обсягів гарантованого державою боргу у залежності від рівня розвитку економіки країни та її кредитного рейтингу [13]. Огданська О.Д. та Макаренко В.М. окремо аналізують динаміку гарантованого державою боргу [9]. Динаміка гарантованого державою боргу та його питома вага у загальних боргових зобов'язаннях країни досліджена у роботі Бей С., Головай Н., Долюк А. [1]. Однак, незважаючи на численні дослідження понятійного апарату, динаміки та структури державного та гарантованого державою боргу, залишаються нерозкритими питання природи, причин виникнення та впливу на майбутні бюджетні показники саме гарантованого державою боргу.

Метою статті є дослідження впливу гарантованого державою боргу на прогностичні показники Державного бюджету України.

Досягнення цієї мети пов'язане з вирішенням наступних завдань:

- дослідити причини виникнення гарантованого державою боргу;
- описати умови надання державних гарантій;
- проаналізувати динаміку та структуру державного та гарантованого державою боргу;
- оцінити можливий вплив виконання державою зобов'язань за кредитами, наданими під державні гарантії, на прогностичні показники державного бюджету.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблематика наявності та динамічного зростання загального обсягу державного боргу викликає стурбованість у вітчизняних економістів, однак, окрім безпосередньо державного боргу, де держава у особі уряду є позичальником, також існує інша форма зовнішньої заборгованості держави перед іноземними кредиторами, яку можна вважати умовним державним боргом. Умовний державний борг утворюється завдяки кредитам, залученим іншими позичальниками під гарантії держави (гарантований державою борг), при цьому зобов'язання за обслуговування таких кредитів покладаються на безпосереднього позичальника. Такий позичальник має самостійно виплачувати зовнішні кредити за рахунок власних ресурсів, тому фінансові зобов'язання держави стосовно сплати таких кредитів є умовними. Однак, у випадку невиконання безпосереднім позичальником своїх зобов'язань перед іноземним кредитором згідно умов угоди про позичання діє державна гарантія щодо виконання платежів на користь іноземного кредитора. У такому разі умовні фінансові зобов'язання держави стають прямими.

Згідно норм бюджетного законодавства гарантований державою борг – це загальна сума боргових зобов'язань суб'єктів господарювання – резидентів України щодо повернення отриманих та непогашених станом на звітну дату кредитів (позик), виконання яких забезпечено державними гарантіями [2].

При цьому важливим є той факт, що до настання гарантійного випадку (неспроможності суб'єкта господарювання самостійно розрахуватися за боргами), операції, пов'язані з таким боргом, не впливають на показники державного бюджету.

Згідно законодавства України державні гарантії щодо повного або часткового покриття боргу суб'єктів господарювання – резидентів України можуть надаватися Кабінетом Міністрів України або на підставі укладених міжнародних договорів України, при цьому у законі про Державний бюджет України, в обов'язковому порядку фік-

сується обсяг та напрями надання державних гарантій. При прийнятті рішення щодо надання державних гарантій Міністр фінансів України здійснює відповідні правочини за дорученням Кабінету Міністрів України [4].

Підставами надання державних гарантій згідно ст. 17 Бюджетного кодексу України можуть бути (рис. 1).

Тобто для надання державних гарантій щодо забезпечення часткового виконання боргових зобов'язань суб'єктів господарювання необхідно відповідне рішення Кабінету Міністрів України, а для забезпечення повного виконання боргових зобов'язань – виключно наявність міжнародного договору.

Державні гарантії надаються на умовах платності, строковості та визначення способів забезпечення виконання зобов'язань відповідно до норм вітчизняного законодавства. Згідно вимог вітчизняного законодавства гарантії держави не надаються, якщо заздалегідь передбачається, що кредити (позики) суб'єктів господарювання будуть погашатися за рахунок коштів державного бюджету, однак у реальності деякі завідомо неплатоспроможні суб'єкти господарювання все ж таки отримують державні гарантії.

Окрім того, державні гарантії мають надаватися на певні напрямки, основним пріоритетом надання державних гарантій мають бути інвестиційні проекти. Державна підтримка реалізації інвестиційних проектів шляхом надання державних гарантій здійснюється відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність» [11].

Згідно законодавчих норм відбір інвестиційних проектів, які отримують державну підтримку, здійснюється шляхом проведення конкурсу на основі інформації, що міститься у Державному реєстрі інвестиційних проектів та проектних (інвестиційних) пропозиціях, а також експертних висновків, які виносяться після проведення експертної оцінки їх економічної доцільності. Після відповідного конкурсного відбору Антимонопольний комітет України приймає рішення про можливість надання таких гарантій, оскільки дер-

жавні гарантії відносяться до категорії «державна допомога» і їх правомочність має бути перевірена відповідно до норм Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» [10].

Отже, для отримання державних гарантій щодо можливості взяття суб'єктом господарювання на себе кредитних зобов'язань необхідно попередньо підготувати відповідний інвестиційний проект, пройти його експертизу з боку державних органів та отримати висновок від Антимонопольного комітету стосовно допустимості гарантійної державної підтримки.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку погодження залучення державними підприємствами, у тому числі господарськими товариствами (крім банків), у статутному капіталі яких 50 та більше відсотків акцій (часток) належать державі, кредитів (позик), надання гарантій або поруки за такими зобов'язаннями» залучення суб'єктом господарювання кредиту (позики), надання гарантій або поруки за таким зобов'язанням має погоджуватися з наступними державними органами (рис. 2).

У ситуації, коли суб'єкти господарювання є неспроможними самостійно розрахуватися за своїми кредитами, держава, згідно з прийнятими на неї гарантійними зобов'язаннями, має здійснювати виплати з Державного бюджету України за цими кредитами. Виплати, пов'язані з виконанням гарантійних зобов'язань держави, здійснюються згідно з умовами відповідних договорів незалежно від виділених у законі про Державний бюджет України коштів і відображаються як надання кредитів з бюджету щодо суб'єктів господарювання, чиї зобов'язання були гарантовані та погашені за рахунок бюджетних коштів [4].

Унаслідок різкого погіршення результатів діяльності суб'єктів господарювання у державному та комунальному секторах економіки, яке було викликане війною в Україні, значно зростають ризики неспроможності виконання такими суб'єктами своїх зобов'язань перед кредиторами за позиками, залученими під державні гарантії, а

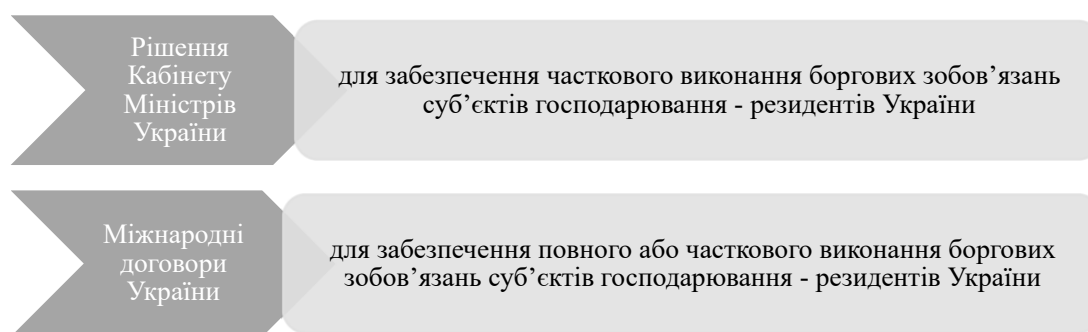

Рисунок 1 – Підстави для надання державних гарантій

Джерело: складено авторами за даними джерела [12]

Рисунок 2 – Погодження залучення кредиту під державні гарантії у розрізі видів кредитів

Джерело: складено авторами за даними джерела [12]

також перед Міністерством фінансів України як кредитором за позиками, отриманими державою від міжнародних фінансових організацій. Така ситуація створює загрозу реалізації фіскальних ризиків, пов'язаних з гарантованим державою боргом, які у перспективі можуть значно збільшити витрати державного бюджету.

Наразі гарантований державою борг становить набагато меншу частку у структурі кредитних зобов'язань держави, однак він несе значні ризики для державного бюджету. Ці фіскальні ризики виникають через те, що заздалегідь важко спрогнозувати чи буде спроможним безпосередній позичальник коштів самостійно розрахуватися за своїми зобов'язаннями, або виникне ситуація, коли кошти на погашення потрібно буде виділяти з державного бюджету, при тому, що такі витрати можуть бути в бюджеті не заплановані.

Розглянемо динаміку гарантованого державою боргу (рис. 3).

Як бачимо з рис. 3 за останні 10 років загальна сума гарантованого державою боргу зросла більше ніж вдвічі. Протягом досліджуваного періоду гарантований борг зростає майже щороку, виключенням є 2019 рік, коли він знизився на 19,28% та 2023–2024 роки (зниження 9,05% та 4,78% відповідно). Така тенденція є не дуже позитивною для України, оскільки, окрім зростаючого державного боргу, тобто кредитів, залучених безпосередньо урядом для покриття дефіциту бюджету, держава продовжує брати на себе зобов'язання щодо сплати боргів суб'єктів господарювання. Це збільшує навантаження на Державний бюджет України та послаблює боргову та бюджетну безпеку держави.

Якщо розглянути вплив саме гарантованого державою боргу на загальну суму боргових

зобов'язань держави, то отримаємо наступні результати (рис. 4).

З рис. 4 видно, що у загальних боргових зобов'язаннях держави протягом останніх 10 років питомо вага гарантованого державою боргу у середньому становила 13,4%. Виключенням є 2022 та 2023 роки, у ці роки частка гарантованого боргу знизилася та становила 8,99% та 6,04% відповідно. Однак, це не пов'язано з зменшенням загальної суми гарантованого державою боргу, оскільки, виходячи з рис. 3, вона була більшою за показник 2021 року. Таке зменшення пов'язане з більш швидкими темпами зростання загального обсягу державного боргу.

Через військові дії, що відбуваються на території України, загальний фінансовий стан позичальників коштів під державні гарантії погіршується. Зважаючи на це виникає реальна загроза виникнення потенційної неспроможності господарюючих суб'єктів виплатити кошти за кредитами. Виходячи з зазначеного, Міністерство фінансів України спрогнозувало майбутні обсяги виконання державою зобов'язань за кредитами, наданими під державні гарантії на 2024–2026 роки згідно з графіками погашення гарантованого державою боргу (рис. 5).

Згідно даних рис. 5 з Державного бюджету України у 2024 році з державного бюджету може бути виділено 12,3 млрд грн на погашення гарантійних зобов'язань за боргами суб'єктів господарювання. У 2025 році сума таких виплат, згідно прогнозу Міністерства фінансів, становить 19,6 млрд грн, у 2026 році – 18,6 млрд грн.

Щоб оцінити вплив цих виплат на бюджетні показники майбутніх періодів необхідно співставити ці показники з прогнозними доходами державного бюджету (табл. 1).

Рисунок 3 – Динаміка обсягів гарантованого державою боргу в Україні у 2014–2023 роках
 Джерело: складено авторами за даними джерела [5]

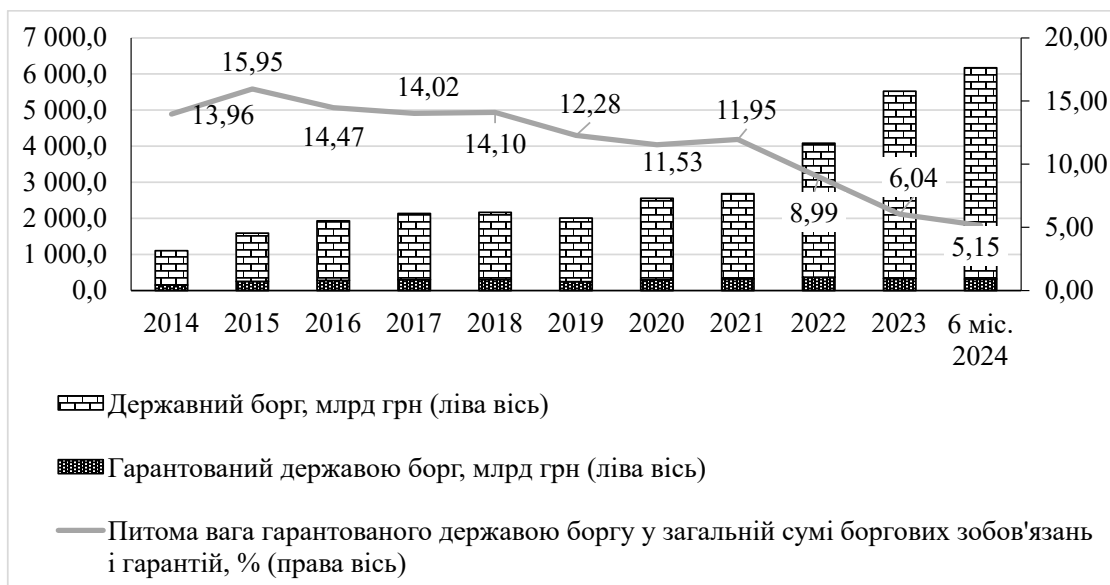
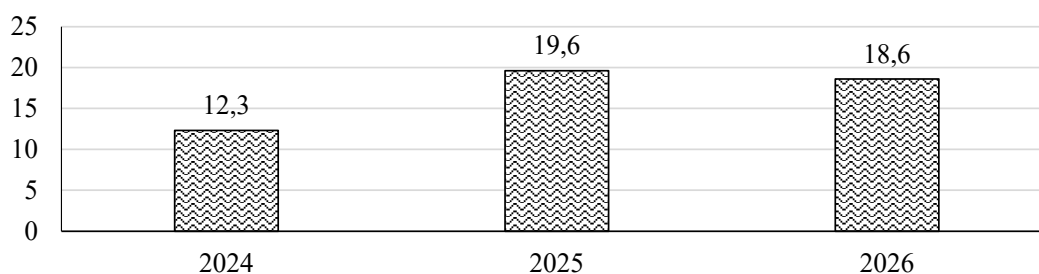

Рисунок 4 – Структура державного та гарантованого державою боргу України у 2014–2023 роках
 Джерело: складено авторами за даними джерела [5]

Таблиця 1 – Вплив виплат за гарантованим державою боргом на прогностичні показники Державного бюджету України у 2024–2026 роках

Показник	2024 рік	2025 рік	2026 рік
Прогностичний показник доходів Державного бюджету України, млрд грн	1 831,1	1 918,3	2 006,9
Прогностичні платежі з виконання державою зобов'язань за кредитами, наданими під державні гарантії, млрд грн	12,3	19,6	18,6
Питома вага витрат з погашення гарантованого державою боргу у доходах ДБУ, %	0,67	1,02	0,93

Джерело: складено автором за даними джерела [6, с. 5, 10]

▣ Прогнозні платежі з виконання державою гарантійних зобов'язань, млрд грн

Рисунок 5 – Прогнозні платежі з виконання державою зобов'язань за кредитами, наданими під державні гарантії на 2024–2026 роки, млрд грн

Джерело: складено автором за даними джерела [6, с. 10]

Найбільший плановий обсяг платежів з погашення та обслуговування у 2024 році за кредитами (позиками), залученими державою від міжнародних фінансових організацій, мають здійснити зокрема, Державне агентство відновлення та розвитку інфраструктури України – 10,0 млрд грн, ПрАТ «НЕК «Укренерго» – 3,0 млрд грн, ПрАТ «Укргідроенерго» – 1,1 млрд грн та АТ «Українська залізниця» – 159,3 млн грн [6, с. 10].

З таблиці видно, що, хоча питома вага таких витрат і невелика (близько 1% доходів), однак, в умовах жорсткої нестачі коштів та залежності України від зовнішніх донорів та кредиторів додаткові витрати бюджету негативно впливають на рівень бюджетної безпеки і додатково його зменшують. Тому, на нашу думку, державі більш виважено треба ставитись до надання нових гарантійних зобов'язань суб'єктам господарювання, особливо під час значного рівня дефіцитності державного бюджету.

Висновки. Незважаючи на те, що останні півтора роки обсяги гарантованого державою боргу зменшуються, їх загальний розмір залишається значним. Відсутність позитивної динаміки щодо погашення суб'єктами господарювання кредитів, гарантованих державою, може призвести до погіршення бюджетної безпеки, оскільки можливість позичальників виконувати платежі за кредитами, наданими під державні гарантії, зменшується через військове вторгнення російської федерації на територію України та бойові дії, які значно зменшили економічний потенціал суб'єктів господарювання. Це безперечно впливає на виконання підприємствами-позичальниками їхніх зобов'язань за кредитами, отриманими під державні гарантії. Зокрема, деякі з підприємств малого та середнього бізнесу – резидентів України, які отримали кредити під державні

гарантії на портфельній основі, наразі знаходяться на тимчасово окупованій території, інші – втратили майно в результаті бойових дій, а тому не можуть продовжувати свою підприємницьку діяльність. За таких умов вірогідність погашення гарантійних зобов'язань саме з державного бюджету зростає.

Виходячи з вищезазначеного, ситуація, яка склалася у державі щодо надання державних гарантій під кредити суб'єктів господарювання, потребує постійного моніторингу. Задля виключення необхідності здійснення незапланованих витрат з державного бюджету у майбутньому необхідно на постійній основі здійснювати аналіз впливу гарантованого державою боргу на можливість реалізації фіскальних ризиків у цій сфері. В умовах жорсткої нестачі бюджетних коштів вважаємо за потрібне призупинити практику надання державних гарантій під час дії воєнного стану та контролювати діяльність суб'єктів господарювання щодо погашення раніше отриманих кредитів під державні гарантії. При плануванні бюджетних видатків обов'язково враховувати гарантійні зобов'язання щодо суб'єктів господарювання, які опинилися на тимчасово окупованих територіях або втратили майно. Неврахування необхідності погашення таких гарантійних зобов'язань може призвести до зростання незапланованого дефіциту бюджету протягом бюджетного періоду. Передбачаємо, що після закінчення воєнного стану суб'єкти господарювання потребуватимуть нових державних гарантій для отримання кредитів на розвиток діяльності, тому вважаємо, що гарантії у майбутньому мають надаватися виключно на соціально-значущі інвестиційні проекти, які матимуть чіткий фінансовий план щодо погашення кредитів, отриманих під державні гарантії.

Список використаних джерел:

- Бей С., Головай Н., Долюк А. Стан державного боргу України в умовах воєнного стану. *Механізм регулювання економіки*. 2023. № 3 (101). С. 55–61. DOI: <https://doi.org/10.32782/mer.2023.101.08>
- Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. Дата оновлення: 01.08.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-VI#Text> (дата звернення: 05.09.2024).

3. Вахненко Т.П. Державний борг України та його економічні наслідки : монографія. Київ : Альтерпрес, 2000. 152 с.
4. Державний борг та гарантований державою борг. *Міністерство фінансів України*. URL: https://mof.gov.ua/uk/derzhavnij-borg-ta-garantovaniy-derzhavju-borg_osn_inf (дата звернення: 06.09.2024).
5. Державний борг України. *Мінфін*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/> (дата звернення: 07.09.2024).
6. Інформація про фінансові ризики (включаючи умовні зобов'язання та квазіфінансові операції) та їх вплив на показники державного бюджету у 2024 році. *Міністерство фінансів України*. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/FR_2024.pdf (дата звернення: 09.09.2024).
7. Козюк В.В. Державний борг в умовах ринкової трансформації економіки України : монографія. Тернопіль: Карт-бланш, 2002. 238 с.
8. Лютий І.О., Зражевська Н.В., Рожко О.Д. Державний кредит та боргова політика України : монографія 2-ге вид. / за ред. І.О. Лютого. Київ: ЦУЛ, 2008. 360 с.
9. Огданська О.Д., Макаренко В.М. Аналіз стану та динаміки державного боргу України. *Економіка. Фінанси. Право*. 2019. № 12. URL: <http://efp.in.ua/uk/journal-article/256>
10. Про державну допомогу суб'єктам господарювання : Закон України від 01.07.2014 р. № 1555-VII. Дата оновлення: 07.09.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18#Text> (дата звернення: 06.09.2024).
11. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. №1560-XII. Дата оновлення: 10.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (дата звернення: 06.09.2024).
12. Процедура надання державних гарантій. *Міністерство фінансів України*. URL: <https://mof.gov.ua/uk/procedura-nadannja-derzhavnih-garantij> (дата звернення: 06.09.2024).
13. Романькова О.М. Дослідження сучасного стану та аналіз державного боргу України. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 25. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/266>
14. Сідельникова Л.П. Податкові та позичкові фінанси: фіскальна філософія вибору: монографія. Херсон : Грінь Д.С., 2010. 436 с.
15. Федосов В.М., Вигівська Ю.П. Вплив державного боргу на фінансову безпеку України. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2012. № 1. С. 408–412.

References:

1. Bei S., Holovai N., Doliuk A. (2023) Stan derzhavnoho borhu Ukrainy v umovakh voiennoho stanu [The state of Ukraine's national debt in the conditions of martial law]. *Mechanism of an Economic Regulation*, no 3(101), pp. 55–61. DOI: <https://doi.org/10.32782/mer.2023.101.08> (in Ukrainian)
2. Verkhovna Rada of Ukraine (2010) Biudzhetniy kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy [Budget Code of Ukraine: Law of Ukraine], no. 2456-VI. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-VI#Text> (in Ukrainian)
3. Vakhnenko T. P. (2000) Derzhavnyi borh Ukrainy ta yoho ekonomichni naslidky : monohrafiia [State debt of Ukraine and its economic consequences: monograph]. Kyiv: Alterpress, 152 p. (in Ukrainian)
4. Ministry of Finance of Ukraine (2024) Derzhavnyi borh ta harantovanyi derzhavoiu borh [State debt and state-guaranteed debt]. Available at: https://mof.gov.ua/uk/derzhavnij-borg-ta-garantovaniy-derzhavju-borg_osn_inf (in Ukrainian)
5. Derzhavnyi borh Ukrainy [State debt of Ukraine]. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/> (in Ukrainian)
6. Ministry of Finance of Ukraine (2024) Informatsiia pro fiskalni ryzyky (vkliuchaiuchy umovni zoboviazannia ta kvazifiskalni operatsii) ta yikh vplyv na pokaznyky derzhavnoho biudzhetu u 2024 rotsi [Information on fiscal risks (including contingent liabilities and quasi-fiscal operations) and their impact on state budget indicators in 2024]. Available at: https://mof.gov.ua/storage/files/FR_2024.pdf (in Ukrainian)
7. Kozhuk V. V. (2002) Derzhavnyi borh v umovakh rynkovoї transformatsii ekonomiky Ukrainy : monohrafiia [State debt in the conditions of market transformation of the economy of Ukraine: monograph]. Ternopil: Carte Blanche, 238 p. (in Ukrainian)
8. Liutyi I. O., Zrazhevska N. V., Rozhko O. D. (2008) Derzhavnyi kredyt ta borhova polityka Ukrainy : monohrafiia 2-he vyd. [State credit and debt policy of Ukraine: monograph, 2nd edition]. In I. O. Liutyi (Eds.). Kyiv: TsUL, 360 p. (in Ukrainian)
9. Ohdanska O. D., Makarenko V. M. Analiz stanu ta dynamiky derzhavnoho borhu Ukrainy (2019) [Analysis of the state and dynamics of the state debt of Ukraine]. *Ekonomika. Finansy. Pravo*, no 12. Available at: <http://efp.in.ua/uk/journal-article/256> (in Ukrainian)
10. Verkhovna Rada of Ukraine (2014) Pro derzhavnu dopomohu subiektam hospodariuvannia : Zakon Ukrainy [On state aid to business entities: Law of Ukraine], no. 1555-VII. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18#Text> (in Ukrainian)
11. Verkhovna Rada of Ukraine (1991) Pro investytsiynu diialnist : Zakon Ukrainy [On investment activity: Law of Ukraine], no. 1560-XII. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (in Ukrainian)
12. Ministry of Finance of Ukraine (2020) Protsedura nadannia derzhavnykh harantii [The procedure for providing state guarantees]. Available at: <https://mof.gov.ua/uk/procedura-nadannja-derzhavnih-garantij> (in Ukrainian)

13. Romankova O. M. (2021) Doslidzhennia suchasnoho stanu ta analiz derzhavnoho borhu Ukrainy [Study of the current state and analysis of the state debt of Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 25. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/266> (in Ukrainian).
14. Sidelnikova L. P. (2010) Podatkovi ta pozychkovi finansi: fiskalna filosofiiia vyboru : monohrafiia [Tax and loan finance: the fiscal philosophy of choice: a monograph]. Kherson: Hrin D.S., 436 p. (in Ukrainian)
15. Fedosov V. M., Vyhivska Yu. P. (2012) Vplyv derzhavnoho borhu na finansovu bezpeku Ukrainy [The impact of public debt on the financial security of Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoho universytetu derzhavnoi podatkovoï sluzhby Ukrainy*, no. 1, pp. 408–412. (in Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 11.09.2024